

СОЦІАЛІЗАЦІЯ УЧНІВ НА УРОКАХ БІОЛОГІЇ ТА ПРИРОДОЗНАВСТВА ЧЕРЕЗ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ПЕДТЕХНОЛОГІЙ

Особливості XXI століття вимагають від сучасної освіти значних змін. Перед сучасною школою стоїть завдання формування різнобічно розвиненої особистості, на основі її здібностей і задатків, особистості, яка відповідає вимогам сучасного суспільства, особистості, адаптованої до сучасного швидкоплинного життя. Саме соціальний компонент утворює основу всього індивідуального розвитку особистості та передбачає її соціалізацію.

Соціалізацію розглядають як взаємодію людини з навколишнім середовищем, що триває все її життя, шляхом адаптації в кожній зі сфер її життєдіяльності. Адаптація пов'язана із засвоєнням чергової нової соціальної ситуації, суб'єктивно нової для кожної особистості. Вона додає їй соціального досвіду і тим самим підвищує рівень соціалізації. Таким чином, соціалізація триває протягом усього життя людини і є процесом становлення і розвитку особистості.

Соціалізація здійснюється через освіту. Саме освіта сьогодні покликана створювати сприятливі умови для адаптації особистості до мінливого навколишнього світу, сприяти формуванню життєвих компетентностей. Шкільна освіта, навчальний процес надають особливі умови для реалізації структури соціалізації, створює сприятливі умови для забезпечення спілкування, діяльності, самоусвідомлення учнівської молоді. У процесі шкільної освіти дитина повинна оволодіти знаннями та навичками в різних сферах.

Ефективність здійснення соціалізації учнів залежить від форм та методів організації навчально-виховного процесу. Найбільші можливості в цьому відношенні надають інтерактивні педтехнології навчання.

Інтерактивне навчання – це спеціальна форма організації пізнавальної діяльності, в якій створюються комфортні умови для навчання, за яких учень відчуває свою успішність, інтелектуальну самостійність, має можливість самореалізуватися.

Саме інтерактивні технології сьогодні є найбільш ефективним засобом здійснення соціалізації учнів у процесі навчання. Виділяють чотири групи інтерактивних педтехнологій:

- технології колективно-групового навчання;
- технології кооперативного навчання;
- технології ситуативного моделювання;
- технології опрацювання дискусійних питань.

Технології колективно-групового навчання передбачають спільну роботу всього класу. До таких технологій можна віднести методику розвитку критичного мислення, яка передбачає отримання інформації, розгляд її з різних точок зору, аналіз на можливість її використання, прийняття рішення.

Ця методика дозволяє залучити до активної творчої пізнавальної діяльності всіх учнів класу. Окремі стратегії цієї методики дають можливість учням спілкуватися, висловлювати власну думку, приймати рішення, виділяти головне, аналізувати ситуації.

«Мозкова атака» – це ефективний метод колективного обговорення, пошуку рішень, що здійснюється через вільне накопичення ідей з певної теми, вираження поглядів усіх учасників. Це дає змогу учням використовувати свої інтелектуальні можливості для швидкого та ефективного виконання завдання.

«Асоціативний кущ» (дерево проблем) – інтеракція, за якої відбирається потрібна інформація, здійснюється зв'язок між окремими поняттями, учні вільно висловлюють свої думки, приймають складні рішення.

«Броунівський рух» – технологія, що дозволяє здобути і закріпити знання, навчаючи інших.

«Джигсоу» – стратегія, згідно з якою учні працюють у групах, вивчаючи окреме питання. Після проведення досліджень кожна група складає свій малюнок, схему і представляє її всьому класу. При цьому відбувається спільне засвоєння великої кількості інформації за короткий час.

Технології кооперативного навчання – це форма організації навчання в малих групах. Кооперація – це спільна діяльність, направлена на досягнення загальної мети. Створюються максимальні можливості для соціалізації учнів у процесі навчання в групі, адже вони передбачають тісне спілкування та активну діяльність учнів.

Важливими елементами кооперативного навчання є:

- позитивний взаємозв'язок;
- особистісна взаємодія;
- індивідуальна і групова підзвітність;
- розвиток навичок спілкування.

Організація кооперативної роботи має свої особливості:

- клас ділиться на групи;
- групи є постійні чи динамічні;
- кожна група розв'язує свою проблему;
- враховується й оцінюється внесок кожного члена групи і групи в цілому.

Застосування технологій кооперативного навчання сприяє розвитку комунікативних компетентностей, навичок спілкування; розвитку критичного мислення, здатності аналізувати, зіставляти ситуації, приймати рішення; створює умови для самонавчання, самореалізації учнів. А головне – через груповий вплив на особистість, міжособистісне спілкування здійснюється соціалізація учнів. Технології ситуативного моделювання передбачають створення моделі навчання учнів у грі: «Гра – це іскра, яка запалює вогник допитливості».

Особливості ігрових методик:

- наявність ігрових моделей об'єкта, процесу;

- підвищення позитивного інтересу, активності учнів;
- високий ступінь участі у навчальному процесі.

У сучасній педагогіці розрізняють кілька видів ігор.

Імітаційні ігри. Це ігри, під час яких моделюються процеси, явища, які вивчаються. Таку гру використовують, наприклад, в класі під час вивчення форм природного добору та пропонують зобразити стабілізаційний, деструктивний, рушійний добір.

Симуляційні ігри. Це рольові ігри, під час яких відтворюється робота різних державних та суспільних інститутів (суд, конференція).

Сюжетно-рольові ігри. Їх особливості полягають у тому, що учні виконують певні ролі, а сама гра наповнена глибоким і цікавим змістом відповідно до завдань, поставлених учителем. До них належать «прес-конференція», «круглий стіл», де учні виконують ролі екологів, журналістів, лікарів, селекціонерів і т. п.

Соціальні ролі спонукають учнів до дослідження, сприяють самонавчанню, самопізнанню; дають можливість самореалізуватися, а також створюють умови для соціалізації учнів. Адже, дотримання правил рольових ігор готує дітей до виконання правил гри в суспільстві, закріплених у законах і нормах, викликаючи почуття соціальної ідентичності, причетності.

Для сучасної людини необхідною умовою успішної діяльності стає вміння користуватися комп'ютерною технікою, мережею Інтернет. Нові інформаційні технології – це сукупність методів і технічних засобів збирання, збереження, обробки інформації з допомогою комп'ютерів і комп'ютерних комунікацій. Комп'ютерні технології сприяють інтенсифікації навчально-виховного процесу, формуванню інформаційних, комунікативних та творчих компетентностей. При цьому здійснюється і реалізація соціального замовлення – підготовка фахівців у сфері інформатики та обчислювальної техніки. Тому на своїх уроках вчителі-новатори велику увагу надають роботі з комп'ютерною технікою, активно застосовують комп'ютерні програми та електронні засоби навчального призначення, а саме: ППЗ «Біологія. 6-11», «Анатомія людини. 8-9», «Біологія. Енциклопедія». Учні успішно працюють з готовими програмами, а учні, які проявляють особливий інтерес до біології, створюють свої комп'ютерні презентації. На своїх уроках використовують учнівські презентації «Будова клітини», «Біосинтез білка», «Обережно, СНІД!». Такий вид діяльності сприяє активізації творчих здібностей учнів, реалізації їх творчого потенціалу, а значить, забезпечує формування в учнів компетентностей продуктивної творчої діяльності, спонукає їх до готовності та потреб у творчості.

Таким чином, саме інтерактивні технології дозволяють максимально підвищити ефективність навчально-виховного процесу, дають можливість створити такі умови, коли всі учні залучаються до активної, творчої навчальної діяльності, процесу самонавчання,

самореалізації, вчаться спілкуватися, співпрацювати, критично мислити, відстоювати свою позицію. Результатом інтерактивного навчання є формування висококомпетентної особистості, яка володіє всіма життєвими компетентностями, в якій встановлені тісні зв'язки із суспільством, засвоєні його цінності, особистість добре підготовлена до життя в сучасному суспільстві. Саме така особистість зможе успішно самореалізуватися в соціумі як свідомий громадянин, відповідальний сім'янин, високий професіонал, здатний успішно функціонувати в сучасному євроінтегрованому суспільстві.

Список використаних джерел

1. Державна національна програма «Освіта» («Україна XXI століття»). – К., 1994.– 46 с.
2. Загальна методика навчання біології: Навч. посібник / І.В.Мороз, А.В.Степанюк, О.Д.Гончар та ін.; За ред. І.В.Мороза. – К. : Либідь, 2006. – 436 с.
3. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід: метод. посіб. Авт.-уклад.: О.Пометун, Л.Пироженко. – К. : А.П.Н.; 2002. – 136 с.
4. Освітні технології: Навч.-метод, посібник / За заг. ред. Пехоти О.М. – К. : АСК, 2001. –255 с.
5. Пометун О., Пироженко Л. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід. – К., 2002. – 135 с.
6. Шульдик В.І. Інтерактивний урок біології: теорія, практика, досвід. – Умань : Алмі, 2004. – 238 с.
7. Шульдик В.І. Теорія та методика сучасного уроку біології. – Умань: ПП Жовтий, 2013. – 287 с.
8. Шульдик В.І., Чудаєва Н.В., Шульдик Г.О. Сучасні освітні технології на заняттях з біології: навч.-метод. посібник. – Умань: ПП Жовтий, 2011. – 286 с.